

num. 6. sic decernit: "Quod si cum injuria ordinis ecclesiastici deinceps quisquam ecclesie bona, quibus pauperes alii oportuit, in hujusmodi lusus profundissime convictus sit; & qui quantum fecit, rem pauperum male partam restituere, & qui facturam passus est, tamquam sacri patrimonii dilapidator, graves penas exsolvere cogatur."

16. Veritum est Beneficiatus sub pena excommunicationis ipso facto incurrendae, & nullitatis actus, vendere, ac distrahere redditus suorum beneficiorum ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam, vel per plures solutiones, pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per spatium ejusdem temporis, vel totius vite probabiliter consequi potuissent. Bened. XIV. *const. 29. tom. 1. Bullar. incip. Universalis ecclesie.*

17. Consuetudo ecclesiarum reservandi hereditibus beneficiati jam defuncti fructus primi anni obtenti beneficii, valet; nihil enim derogat juri illius, qui in beneficium recens inductus est; cum & ipse post mortem jure isto potitur. Quare in favorem hujus consuetudinis sapienter a Sac. Cong. decisum est. Bened. XIV. *de synodo dioces. lib. 7. c. 70. §. 3.*

18. Beneficium interdictum est ex *constit. S. Pii V. incip. Quae ordini, ne quid in testamento relinquat filiis suis illegitimis, eorumque filiis, ac descendentibus, consanguineis, & affinis, sive ex redditibus ex bonis ecclesiasticis, sive ex patrimonialibus comparatis, etiamsi filii illi ante testatorem obierint. Attamen sanctio illa non excludit, quominus alimenta filiis illegitimis debeantur etiam ex redditibus ecclesiasticis. Cum vero vetatur legatum in favorem consanguineorum ejusdem filii, hoc tantum valet in casu, quo relicta ejus consanguineis per quemdam circuitum cedant in commodum ejusdem filii illegitimi. Idem *ibid. lib. 13. c. 24. §. 21. nov. edit.**

19. Ecclesie disciplinam, qua veterem, qua novam circa factionem testamenti Clericis prohibita fructibus beneficiorum, exponit Bohemer. *in decretal. lib. 3. tit. 25. per tot.* qui tamen non sine cautione legendus. Confer etiam Louvrex *dissert. canon. 21. per tot. de praesenti disciplina.*

20. Illud tamen non est ostendendum, quod distributiones quotidiane, tamen nonnisi a Beneficiatis percipiuntur, minime tamen cadunt sub prohibita Clericis factione testamenti de fructibus beneficiorum, ibique quia dantur pro actuali ministerio, & servitio personali; Covarr. *de testam. p. 1. cap. 7. n. 9. & seq. Barbosa. de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 114. n. 10. Redoan. de Spoiliis c. 6. num. 18. Monet. de distribut. quotidian. p. 3. quest. 2. & 3. utrobique per tot. Louvrex *dict. dissert. canonice. 21. num. 3. & Auctor noster art. 2. num. 39.**

21. De hac vero opinione post Sarmient. *de reddit. eccles. part. 4. cap. 10. num. 1. dubitat Gonzal. in cap. ultim. de pecul. Clericor. ea de ratione, quod titulo beneficii ecclesiastici percipiuntur, quodque ad acquirendos ceteros praebendae fructus etiam servitium aliquod personale, nempe residentia, requiratur: "Sed hanc (id est, residentiam, inquit Louvrex *cit. dissert. 21. num. 3.*) ab interressentia, quae ad lucrandas distributiones quotidianas requiritur, multum distingui certum est, ut videre est apud Monet. *p. 2. quest. 5. num. 17. qui insuper part. 1. quest. 6. & 7. ostendit, distributiones non esse proprie de corpore beneficii, nec proprie comprehenduntur sub nomine fructuum, & proventuum illius, adeoque nec immediate deberi ratione beneficii, sed laboris."**

22. Longe minus sub hac, de qua disserimus, prohibita Clericis factione testandi de fructibus beneficiorum, veniunt res acquiritae Clericis ratione ministerii alicujus ecclesiastici; Louvrex *dict. dissert. 21. num. 3. ubi quod nec veniunt, quae a Clericis ratione dignitatis, vel ordinis sui clericali extra beneficiorum fructus acquiruntur ratione alicujus laboris personalis, etiamsi ad id adstringantur. (Vide verb. Eleemosyna, ubi legislativae hisp. dispositiones ad idem pertinentes inseruntur. Videatur etiam verb. Spolium, & verb. Successio ab intestato, cum addit. hisp. ac quae noviss. patefient.)*

BENEPLACITUM APOSTOLICUM, Vide verb. Alienatio per tot. & signanter art. 4.

Bona ecclesie relicta nequeunt sine apostolico beneplacito alienari, tamen si testator dixerit, quod alienari ea possint nullo interveniente apostolico beneplacito, idque iura hominis dispositio nequit immutare sanctiones sacrorum canonum, ut tradit Auctor verb. Bona art. 1. Declarat tamen, id procedere, si agatur de bonis directe ecclesie relicta, ita ut dominium eorum jam nata sit. Ceterum si bona jure legati a testatore directe relicta sint executori testamentario, eaque nondum ad ecclesiam pervenerint, possunt absque beneplacito apostolico alienari; Vide Rotam in *Melevitana Transactione 20. Aprilis 1747. coram Illustrissimo Caprara Alme Urbis Gubernatore, ubi & illud, ex quibus beneplacitum apostolicum haberi debeat pro imperato.*

Beneplacitum apostolicum reservatum per verba importantia necessitatem non imperatam irritat actum, etiamsi de Jure non requirebatur. Quando vero reservatum necne dici per verba importantia necessitatem debeat, consule Rot. in *Hispalen. Primitiarum 19. Aprilis 1720. & 21. Januarii 1721. coram bon. mem. Foscaro. in Romana seu Alban. Mantentionis 11. Januarii 1725. coram bon. mem. Foscaro, & in Pennen. Jurisprudentia 3. Julii 1744. & 8. Martii 1745. coram clar. mem. Millin.*

Quoties contrahentes adjuvant aliquam factionem, vel conditionem, reservato beneplacito apostolico, si postea Summus Pontifex illam rejiciat, vel moderetur, patres censentur etiam consensisse illi refectioni, vel moderationi; Rota in *Compostel. Beneficij 7. Maji 1736. cor. bon. mem. Harrac.*

De nullitate actus ex defectu beneplaciti apostolici potest agere quicumque, cujus interest; Rot. in *Rom. Pecuniaria 4. Junii 1723. cor. bon. mem. Foscaro.*

Quod dicitur, beneplacitum apostolicum post lapsam centenariam praesumendum esse in alienatione rei ecclesiae, id locum sibi vindicat, si conformis subsequuta sit observantia, secus e contra; Rota in *Colon. Decim. 29. Apr. 1733. cor. Eminent. Crescentio. (Vid. per tot. verb. Alienare.)*

BESTIALITAS. Vide verb. Luxuria a num. 64.

BIBLIA SACRA. Vide verb. Scriptura Sacra, per tot.

BIGAMIA, BIGAMUS.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit, & quando incurritur bigamia, & quid sit bigamus, vel non.

SUMMARIUM.

- 1. Bigamia quid sit, ad num. 3.
 - 4. Quotuplex sit, ad num. 8.
 - 9. Bigamia vera quando incurritur, ad num. 17.
 - 18. Quando bigamia interpretativa, ad num. 40.
 - 41. Aut similitudinaria, ad num. 44.
 - 45. Inseruntur Add. ex aliena manu, ad num. 51.
- Bigamia est reiteratio successiva matrimonii consummati, seu divisio carnis in duas successive uxores. Additur successiva, vel successiva ad differentiam polygamiae, quae non est successiva, sed simultanea pluralitas uxorum, qualis olim ex divina revelatione, atque dispensatione Patriarchis, & aliis antiquae legis permissa fuerat; cap. Gaudemus 8. de Divortii. At in lege evangelica fuit a Christo Domino penitus reprobata, & sublata, Matth. 19. Marc. 10. Luc. 16. & cit. cap. Gaudemus 8. de Divortii, & expresse noviter condemnata a Trident. sess. 24. can. 2. ibi: "Si quis dixerit licere christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibendum, anathema sit."
- Bigamia est triplex, scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria; sic Fagnan. in cap. Nuper 4. de Bigamis non ordinandis num. 2. Navarr. in Manual. c. 28. numer. 19. Speculator in tit. de dispens. §. juxta num. 6. &

& fere communiter omnes moderni Canonista & Theologi, quamvis duo membra tantum, videlicet bigamiam veram, & interpretativam constituant. Glossa in c. Super eo 2. de bigamis verb. In Bigamis; Hostiens. in summ. 5. ed. tit. §. Quot sunt species; Joan. Andreas, & nonnulli alii antiquiores, Bigamia vera est, cum quis diversis temporibus successive valide contraxit matrimonium cum duabus, illudque consummavit; Unde bigamus proprie, & vere vocatur ille, qui diversis temporibus, & successive duas legitimas habuit uxores, & cum utraque matrimonium consummavit, nam ex solo matrimonio rato cum secunda, incho non surgit bigamia, nisi illud sit consummatum, ut patet ex cap. Valentino 20. dist. 34. & cap. Debitum 5. de Bigamis, & dicitur Bigamus, quasi homo bini conjugii, seu binae mulieris maritus, sicut Monogamus dicitur unius uxoris vir; cap. Unius uxoris 1. dist. 26. a Monos quod est unum, & Gamus quod est conjugium, vel mulier; ut explicat Glossa ibidem. Hinc qui tres successive habuit uxores, dicitur Trigamus, qui quinque Quintogamus, qui octo, Octogamus, & sic loquendo de aliis, textu expresso in c. Ape- riant 11. caus. 42. quest. 1. Bigamia interpretativa est, cum quis quadam Juris fictione, seu interpretatione censetur habuisse duas uxores; licet vere illas non habuerit, ut cum quis contraxit cum vidua, vel ab alio corrupta; cap. Maritum 2. dist. 33. c. Si quis Viduam 15. dist. 34. cap. de Bigamis 3. cap. Debitum 5. de bigamis non ordinandis. Bigamia similitudinaria est, cum quis sacro ordine insignitus, vel solemniter professus matrimonium contrahit, & consummat, etiam cum unica, & virgine; hic censetur similis iterato contrahenti, adeoque incurrit bigamiam similitudinariam, cap. Quotquot 24. & cap. Monacho 32. caus. 27. quest. 1.

Bigamia vera incurritur, seu contrahitur, quando quis vere duas uxores successive legitime duxit, easque carnali copula cognovit, quamvis utramque, vel alteram haberit ante susceptum Baptismum, cap. Acutius 2. & cap. Deinde 3. c. Una 4. dist. 26. & cap. Si quis Viduam 13. dist. 34. Et ratio est, quia hoc impedimentum non est inductum ab ecclesia in penam alicujus delicti, quae per Baptismum una cum delicto remittitur, sed quia tale matrimonium non est aptum ad significandam conjunctionem Christi cum ecclesia, quae est unius viri cum una sponsa, eaque ab alio non assumpta; qui defectus perfecta significatione aequae reperitur in matrimonio contracto ante Baptismum, quam post illum. Et hac sententia est Divi Aug. in Epistolam ad Titum, & de bono conjugij cap. 18. & refertur in cit. c. Acutius 2. dist. 26. & S. Ambrosii l. 1. de offic. cap. ult. & refertur in c. Una 4. ead. dist. 26. & fuit postea approbata per Innocentium Papam in c. Deinde 3. dist. 26. & in c. Si quis Viduam 13. dist. 34. Et sic tenet communis Doctorum cum Sanchez lib. 7. disp. 83. n. 9. Suarez disp. 39. de cens. sect. 6. n. 10. & seq. Barbosa de offic. & potest. Episc. allegat. 49. n. 2. Fagnan. in cap. Nuper 4. de Bigamis n. 3. Pirhing. lib. 1. tit. 21. n. 6. Reiffenstuel *ibid. n. 9. & aliis plurimis.*

Nec valet obijcere, quod sicuti propter homicidium ante Baptismum juste, vel injuste patratum, non incurritur irregularitas, ita neque propter matrimonium duplex initum ante Baptisma, incurritur irregularitas bigamiae. Non valet, inquam, nec currit paritas, quia prior Irregularitas est imposita a Jure homicidio patrato solum post Baptismum; cap. Si quis Viduam 8. dist. 50. cap. Si quis post acceptum Baptismum 4. dist. 31. Posterior vero irregularitas bigamiae vera a Jure est imposita ei, qui duplex matrimonium legitimum quodcumque contraxit, & consummavit, sive ante, sive post Baptismum; cap. Acutius 2. dist. 26. in cuius summario expresse dicitur: Qui ante Baptismum habuerit unam, & post Baptismum aliam, ordinandus non est, & cap. Una 4. dist. 26. in cuius summario sic etiam precise habetur: Bigamus reputatur, qui ante Baptismum habuerit unam, & post Baptismum aliam. Et ratio disparitatis est, quia per Baptismum sicuti crimina plene dimittuntur, sic etiam purgatur prava; & immitis voluntas, qua illa fuerunt commissa; Secus autem est de bigamia, neque enim in Baptismo tollitur acceptae uxoris consortium, nec reate-

gratur divisio carnis, ut cessare valeat defectus sacramenti per Apostolum cap. 5. ad Ephesios explicari, & hoc clare habetur ex cap. Una 4. dist. 26. ibi: "Quod sperisque mirum videtur, cur etiam ante Baptismum iterata conjugia electioni muneris, & praerogative ordinationis impedimenta generent, & cum etiam delicta possesse non soleant, si lavari remissa fuerint sacramentis; sed intelligere debemus, quia in Baptismo culpa dimitti potest, lex aboleri non potest; in conjugio non vincula, sed lex est. Quod culpa est, igitur, in Baptismo relaxatur, quod legis est, conjugio non solvitur." Et ex cap. Si quis Viduam 13. dist. 34. ibi: "In Baptismate enim crimina dimittuntur, non acceptae uxoris conjugium relaxatur."

Bigamia vera non incurritur ab eo, qui duas uxores legitime, & valide duxit, sed cum altera, sive priore, sive posteriore matrimonio non consummavit, quia ex solo matrimonio rato cum altera incho non surgit bigamia, nisi illud etiam sit consummatum, ut patet ex cap. Valentino 20. dist. 34. & cap. Debitum 5. de bigamis, ubi is, qui mulierem ab alio viro desponsatam per verba de praesenti, sed ab illo non cognitam duxit uxorem, bigamus non censetur, nec impedimentum promovendi ad sacerdotium, quia (inquit Papa Innoc. III.) nec illa, nec ipse carnem suam divisit in plures; sicque non intervertit defectus sacramenti significantis conjunctionem Christi cum ecclesia per carnis assumptionem; ex quo defectu velut fundamento oritur irregularitas bigamiae cit. cap. Debitum 5. de bigamis *ibid.* "Cum ergo propter sacramenti defectum, inhibuitur sit, nec bigamus, aut maritus viduae praesumat ad sacros ordines promovendi, quoniam nec illa est unica, nec iste unus unius, profecto ubi deficit inter hujusmodi conjuges coniunctio corporum, non deest hujusmodi signaculum sacramenti." Unde ex hoc inferitur, quod multiplicitas matrimonii rati, & non consummati non inducit bigamiam, cum deficiat divisio carnis in plures. Barbosa de offic. & potest. Episc. alleg. 49. num. 13. & communis. Sic hae multiplicitas sponsaliorum cum pluribus inchoatum inducit bigamiam, etiamsi subsequuta sit copula, quia sine matrimonio vero, vel attentato, non contrahitur bigamia; duo namque necessaria sunt, ut bigamia vera contrahatur, matrimonium scilicet praecedens, & usus veneris subsequens cum pluribus. Barbosa *loc. mox cit. Pirhing. lib. 1. tit. 21. n. 5. Sanchez lib. 7. disp. 83. n. 5. & 6. & alii passim. (Consonat lex 4. t. r. p. 4. ubi idem assertur.)*

Bigamia vera non incurritur ab eo, qui cum meretrica sepius fornicatus est, vel plures concubinas habuit, sive ante matrimonium contractum cum una virgine, sive eo stante, sive post illud; ut colligitur ex cap. Fraternalitatis 7. dist. 34. & cap. Quia circa 6. de bigamis, ubi sic precise habetur: "Sane postulati per Sedem Apostolicam edoceri, si Presbyteri plures concubinas habentes bigami censentur. Ad quod duximus respondendum, quod cum irregularitatem non incurrerint bigamiae, cum eis tanquam simpliciter fornicatione notatis, quoad executionem sacerdotalis officii poteris dispensare." Et ratio est, quia, ut diximus, ad hoc ut bigamia vera contrahatur, duo pernecessaria requiruntur, matrimonium scilicet praecedens, & usus veneris subsequens cum pluribus; per simplicem enim conjunctionem fornicariam non significatur conjunctio Christi cum ecclesia per assumptionem carnis, sicuti significatur per matrimonium cum pluribus; & sic non potest in conjunctione fornicaria habere locum defectus sacramenti significantis talem conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, ex quo defectu velut fundamento oritur irregularitas bigamiae; cit. cap. Debitum 5. de bigamis. Neque tales conjunctiones fornicariae, sive praecedant, sive sequantur, sive fiant stante matrimonio, cum una virgine, impediunt, quominus tale matrimonium adhuc habeat perfectam significationem sacramenti, cum sit maritalis conjunctio unius viri cum unica ab alio non assumpta, adeoque non patitur defectum sacramenti, qui est fundamentum bigamiae per cit. cap. Debitum 5. de bigamis, Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 83. num. 5. Pirhing. loc. cit. n. 4. & alii.*

18 Bigamia interpretativa quatuor præcipue modis à Doctores censeri incurri. Primus modus est, quando quis ducit viduam à priori viro carnaliter cognitam, vel ab alio per fornicationem corruptam, & cum ea matrimonium consummat; Hunc modum inducere bigamie irregularitatem, habetur in cap. Maritum 2. dist. 33. c. Curandum 6. c. Præcipuum 10. c. Si quis Viduam 13. c. cap. Si quis Viduam 15. dist. 34. c. Si quis Viduam 8. dist. 50. c. Quis 5. dist. 51. c. Quisquis 5. dist. 84. e. Ut bigami 1. c. De bigamis 3. c. Debitum 5. de bigamis non ordinandis. Et ratio est, quia ducens viduam, vel ab alio per fornicationem corruptam, seu qualitercumque carnaliter cognitam, & cum ea matrimonium consummans, fit una caro cum illa, per consequens sicut ipsa uxor vere carnem suam dividit in plures, ita etiam vir ejus, qui per copulam carnalem factus est una caro cum ipsa, ex Juris interpretatione censetur carnem suam dividisse in plures; Unde deficit tale matrimonium à perfecta significatione matrimonii Christi cum Ecclesia, cum hoc sit unius cum una virgine ecclesia, non ab alio assumpta, & penitus intacta, & illud esset unius cum una non amplius virgine, cum jam ab alio assumpta, seu corrupta, & sic divisa in plures carnes. Sic DD. comm. Hanc interpretativam bigamiam incurrit ducens viduam, vel corruptam, etiamsi penitus ignoraverit esse viduam, vel corruptam; Et ratio est, quia hoc non agitur de irregularitate proveniente ex delicto, seu propria culpa, sed de ea, quæ provenit ex defectu Sacramenti, qualem potest incurere, & de facto incurrit in dictis casibus etiam ignorans; quia licet ignorantia violationis possit excimere eundem à culpa, si quæ esset, non tamen à dispositis à Jure quoad irregularitatem; nam revera verificatur, quod illa fuerit corrupta, & divisa in plures carnes. Sic tradunt communiter Doctores cum Barbosa de offic. & potest. Episc. alleg. 40. n. 6. Fagnan. in c. Nuper 4. de bigamis n. 5. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 84. n. 15. Sylvester in Summa verb. Bigamia 4. Immo volunt Doctores, quod ducens corruptam incurrit bigamie irregularitatem, etiamsi mulier per vim fuerit cognita ab alio; quia vis illata excusat quidem feminam à culpa, at non efficit matrimonium illud esse aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia una, eaque virgine; cum talis mulier per vim cognita, adhuc revera esset corrupta, & divisa in plures carnes. Pirhing. lib. 1. t. 21. n. 10. Reiffensuel ibid. n. 13. Sanchez loc. cit. & alii.

21 Hanc tamen bigamiam interpretativam non incurrit ducens virginem, & existimans illam esse corruptam; quia ad irregularitates, & censuras incurrendas non sufficit sola intentio, sed requiritur, ut factum reipsa sequatur. Barbosa loc. cit. Sanchez loc. cit. Et revera irregularis non est occidens feram credens esse hominem, nec est excommunicatus percussus laicum, licet credat esse Clericum. Pirhing. citat. lib. 1. tit. 21. num. 10. & aliorum communis. Nec etiam hanc interpretativam bigamiam incurrit, qui ducit viduam, sed à priori marito incognitam; cap. Debitum 5. de bigamis non ordinandis, ubi Innocentius III. Summus Pontifex expresse declarat eum, qui mulierem ab alio viro desponsatam per verba de presenti, sed ab illo non cognitam, ducit uxorem, bigamum non censeri, nec impediri promovendi ad Sacerdotium; Quia (inquit Pontifex) nec illa, nec ipse carnem suam dividit in plures. Sacerque non intervenit defectus Sacramenti significantis conjunctionem Christi cum una Ecclesia virgine per carnis assumptionem. Nec tamen hanc interpretativam bigamiam incurrit, qui ducit mulierem non ab alio, sed à se ipso solo corruptam: Et ratio est, quia per illam precedentem violationem factam ab eodem respectu neutrius facta est divisio carnis, sicutque illud matrimonium aptum est significare illam unionem Christi cum Ecclesia. Glossa communiter recepta in cap. Debitum 5. de bigamis verb. Divisit. S. Thomas in 4. dist. 27. quest. 3. art. 1. questiuicula 3. ad 2. S. Antonin. 3. part. tit. 28. cap. 3. Sanchez, & alii communiter. Nec contra hoc ultimum assertum obstat textus in cap. Qualis 4. caus. 30. quest. 5. ubi præscribitur, quod ad hoc ut vir non contrahat irregularitatem bigamie, debeat esse contractus cum virgine casta, & desponsata in

virginitate. Nec pariter obstat textus in cap. Unico, de Clericis conjugatis in 6. ubi statuitur, quod solummodo promovendi sint ad sacros ordines, qui cum unicis, & virginibus contraxerint. Non obstant, inquam, citati textus, quia facillime solvuntur dicendo; virginitatem in tantum requiri, in quantum uxor non potest esse divisa, unde sufficit, ut non sit ab alio corrupta. Glossa in cap. Debitum 5. de bigamis, verb. Divisit, in fine; Sanchez loc. cit. Pirhing. loc. cit. n. 11. & alii passim.

26 Secundus modus bigamie interpretativæ est, quando quis ducit virginem, & postquam adulterata est, illam adhuc carnaliter cognoscit; cap. Si ejus 11. c. cap. Si Laici 12. dist. 34. Et hæc bigamia interpretativa incurritur, etiamsi vir adulterium uxoris ignoraverit, & ipsa uxor non volens, sed per vim cognita sit ab adultero; Barbosa loc. cit. num. 8. c. Sanchez loc. cit. dist. 84. num. 15. Pirhing. loc. cit. num. 14. & alii communiter. Et ratio est, quia, ut diximus supra in primo modo, hic non agitur de irregularitate proveniente ex delicto, seu propria culpa, sed de ea, quæ provenit ex defectu sacramenti, qualis defectus sacramenti adhuc adesset, licet vir ignoraverit adulterium uxoris, & uxor non volens, sed coacta fuerit ab adultero cognita, quia revera adhuc ipsa esset corrupta, & divisa in plures carnes, & sic tale matrimonium non esset aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia, una, eaque virgine, & intacta. Immo hæc bigamie irregularitatem incurrit vir, etiamsi debitum reddiderit uxori adultere à superiore compulsus, ex eo quod adulterium non fuerit plene probatum. Quintimo etiam incurrit, etiamsi compellatur ab ecclesia denovo conjungi, & copulari uxori, quæ ipso in longinquis agente, vel in exercitu bellante, aut in mare navigante, & pro mortuo habito, præcedente Judicio ecclesie, alteri nuperat, & matrimonium consummaverat. Sic cum multis Barbosa l. c. n. 10. & colligitur ex D. Thom. in 4. dist. 27. q. 3. art. 1. questiuicula 3. ad quartum, S. Antonin. 3. part. tit. 28. cap. 3. Abulens. c. 19. in Martib. p. 27. ad quartum, Rosella verb. Bigamia n. 6. Henric. c. 1. n. 18. de bigamis, Sor. in 4. dist. 27. q. 3. art. 1. & alii passim: Et ratio est, quia stante tali divisione carnis semper verificatur, quod non valet significare illam unionem Christi cum una Ecclesia virgine, & intacta. Nec valet objicere contra ultima asserta, quod illi stantibus sequeretur manifesta contradictio, nempe quod idem vir ex eodem alio mereretur, & demereretur; mereretur, quia adimplet præceptum ecclesie; demereretur, quia incurreret hanc irregularitatem. Non valet, inquam, quia iste nullimode demereretur, & quod incurreret irregularitatem, non esset ex delicto, & sua propria culpa, sed solum ex defectu sacramenti, sicut ex communi Doctorem contrahuntur absque propria culpa omnes irregularitates ex defectu.

27 Tertius modus bigamie interpretativæ est, quando quis init duo matrimonium, unum validum, & alterum invalidum, & utrumque consummat; colligitur ex cap. Nuper 4. de bigamis non ordinandis, ubi statuitur, quod cum similibus tamquam cum bigamis non liceat dispensare. . . non propter sacramenti defectum (cum enim nullum fuerit unum matrimonium, adeoque nec fuerit sacramentum) sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. Quia nimirum quantum in ipsis erat, voluntarie aliud matrimonium cum illa contraxerunt, & consummarunt. Et quavis in cit. cap. Nuper, solum expresse sit sermo de Clericis in sacris constitutis, communiter tamen hæc Doctores extenditur etiam ad Clericos in minoribus ordinibus constitutos, & ad omnes laicos, quia etiam in Clericis minorum ordinum, & in laicis, qui contraxerunt duo matrimonia, unum validum, & alterum invalidum propter dirimens impedimentum, adest effectus intentionis ad alterum matrimonium cum opere subsecuto carnalis copula, & sic in Clericis inferioribus, & laicis habetur eadem ipsissima ratio, ob quam in dict. cap. Nuper, statuitur Clericos in sacris constitutis, etiam non sint veri bigami; tamen penam, seu impedimentum bigamie incurere: Non propter sacramenti defectum, sed propter effectum intentionis cum opere subsecuto; Adeoque ex quocumque capite proveniat impe-

28 dumentum dirimens, sive in Clerico, sive in Laico, procedit illa decisio secundum omnes: Fagnan. in cit. cap. Nuper num. 44. Layman lib. 1. tract. 5. part. 5. cap. 6. num. 5. Sanchez loc. cit. decis. 84. n. 3. Pirhing. loc. cit. num. 16. & alii passim. Hanc bigamie interpretativæ irregularitatem incurrit etiam, qui bona fide contraxit unum matrimonium, illudque consummavit, & postea cognita nullitate ejusdem ad aliud transivit, illudque consummavit. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 84. n. 5. & alii passim, quia non obstante bona fide, quantum est ex parte contrahentis per propriam voluntatem duplex matrimonium contraxit, & in duobus per consummationem carnem divisit, quod officio significationi sacramenti depotantis conjunctionem unius cum una, nempe Christi cum unica ecclesia. Sic etiam hanc bigamie irregularitatem incurrit, qui dissoluto priori matrimonio legitimo, ignorans impedimentum, aliud contrahit, quia etiamsi in hac hypothesis non obstante ignorantia, interveniant omnia, quæ requiruntur ad indicendam hanc irregularitatem, nempe divisio carnis in plures, & affectus talis divisionis in contrahente, & quavis talis divisio non sit culpabilis, in hoc tamen non desideratur culpa, cum Jura non respiciant affectum relinquendi, sed duplici matrimonio contracti, & consummati, ut patet in cit. cap. Nuper, ibi: Sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. Joan. Andreas in c. Unico num. 1. super glossa 3. de bigamis n. 6. & ibi S. Antoninus cap. Nuper n. 8. de bigamis. Angelus verb. Bigamia num. 9. Sylvester eod. verb. Bigamia quest. 7. & alii passim.

33 Quartus modus bigamie interpretativæ est, quando quis, etiamsi sit Clericus in minoribus, vel laicus, init duo matrimonia, sed utraque invalida, & utraque consummat; colligitur ex cit. cap. Nuper 4. de bigamis non ordinandis per jam adducta verba: Non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. Tunc enim incurritur irregularitas bigamie non ob sacramenti veri defectum, cum non detur aliquod sacramentum matrimonii veri, cui deficiat significatione sacramenti, sed talis fit irregularis, & quasi, sive interpretative bigamus propter affectum intentionis ad duo matrimonia in eundem cum subsecuto opere carnalis copula; quantum enim est ex se contraxit duo matrimonia, & utraque consummando carnem suam divisit in eas, cum quibus consummavit, & sic quantum est ex parte ipsius contrahentis significatio sacramenti deficit: Et sic tenent Glossa in cap. 2. de bigamis verb. In bigamis, Speculator tit. de dispens. 5. juxta num. 5. vers. Et scias, Goffred. in summa tit. de bigamis num. 1. Archidiacon. cap. Unico num. 1. de bigamis num. 6. Navarr. in manual. cap. 27. num. 295. S. Thomas in 4. dist. 27. quest. 3. art. 1. questiuic. prima in corpore. S. Antoninus 3. part. tit. 28. cap. 3. Barbosa de offic. & potest. Episc. alleg. 49. num. 11. Pirhing. lib. 1. tit. 21. num. 17. Reiffensuel ibid. n. 12. Sanchez, Suarez, & alii. Nec valet dicere, quod matrimonia nulla perinde sint, ac si non essent matrimonia, adeoque sicuti non contrahit irregularitatem, qui plures fornicationes committit extra matrimonium, ita nec eandem contrahit, qui in duobus matrimoniis nullis cum duabus carnaliter commiscetur. Non valet, inquam, quia in pluribus illis fornicationibus extra matrimonium non est aliud, quod vel ex natura sua, vel ex voluntate fornicationis ordinatur ad representandam illam conjunctionem Christi cum Ecclesia; In duobus illis autem matrimoniis contractis, & consummatis, quantumvis nullis, adest quod ad illam representationem ordinatur, non ex natura sua, sed ex affectu ipsa contrahentis; arg. cit. cap. Nuper 4. c. cap. A Nobis 7. de bigamis, ibi: Non propter sacramenti defectum (cum supponatur utrumque matrimonium invalidum) sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

34 Hanc bigamie interpretativæ irregularitatem incurrit omnis, qui unum matrimonium invalidum propter aliquod impedimentum dirimens contraxit, & consummavit cum vidua, vel corrupta, arg. cap. A nobis 7. de bigamis: Et ratio est, quia contrahens cum duabus successive, & semel contrahens cum corrupta, in omnibus equiparatur, ubi matrimonium est validum; c. De biga-

35 mis 3. de bigamis non ordinandis, ibi: "De bigamis presbyteris, & viduarum matris idem sancimus omnino;" ergo eodem modo equiparantur, cum matrimonio est nullum; ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, ut l. Si ex toto ff. de legat. 1. leg. 3. §. final. l. 8. §. l. Legata in fin. ff. de adimen. leg. & contrariorum eadem sit disciplina, ut leg. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. Jur. (Lex 37. tit. 9. part. 6. 13. tit. 7. ejusd. part. vide etiam leg. 10. tit. 4. part. 5. Ad rem leg. 6. tit. 2. p. 3. 6. tit. 21. p. 4. Vid. verb. Arma, pag. 230. vers. Axiomata: cum similibus; sed contrahens similiter, & de facto cum duabus, incurrit penam bigamie, etiamsi sit Clericus ordinum minorum, aut laicus, ut supra dictum est, ergo eandem penam incurrit omnis, etiamsi sit Clericus in minoribus, vel laicus, contrahens nulliter cum vidua, vel corrupta. Et ad hoc optime facit regula generalis Joan. And. in cit. cap. Nuper num. 5. his verbis: "Quomodocumque non teneat matrimonium consanguinitate, affinitate, voto, vel alia quacumque de causa, si de Jure contractum induceret bigamiam, contractum de facto copula subsecuta inducit penam bigamie; & infra, satis est enim, quod habuerit affectum conjugii, & iste affectus hic attenditur, ut dixi supra post Innocentium: sicuti ergo publica honestas inducitur ex matrimonio, quod non tenet, dummodo teneat ex consensu de spons. cap. unic. lib. 6. sic ex tali matrimonio inducitur bigamia." Et eadem regulam ante ipsum posuit ibidem Hostiens. num. 4. verb. Clerici, & eam sequuntur Collector num. 3. Butr. num. 8. Cardinal. in 6. notab. Ancharan. in 3. notab. & Joan. de Anan. n. 2. Sed matrimonium de Jure contractum cum vidua, vel corrupta inducit bigamiam etiam in Clericis minorum ordinum, & in laicis, ut in cap. Maritum 2. dist. 33. c. Curandum 9. c. Præcipuum 10. c. Si quis Viduam 13. c. cap. Si quis Viduam 15. dist. 34. c. Si quis Viduam 8. dist. 50. cap. Qui 5. dist. 51. cap. Quisquis 5. dist. 84. c. Ut bigami 1. c. De bigamis 3. c. Debitum 5. de bigamis non ordinandis; ergo etiam matrimonium contractum de facto, seu nullum in talibus inducit penam bigamie. Et hæc sententiam tenent Auditores Rotæ decis. 1. de bigamis, in novis; ubi articulo de mandato Papæ mature discusso unanimiter resolvunt. Clericum minorum ordinum qui de facto contraxit cum vidua, esse bigamum interpretative, & egere dispensatione apostolica; subesse tamen justam causam dispensandi, quia ille Clericus ignoravit impedimentum, & postea matrimonio divortio, bona fide intravit Religionem, & promotus fuit ad omnes sacros ordines, & ita Urbanus VIII. dispensavit propter talem decisionem, ut ibi inferur, teste Fagnano in cap. Nuper 5. de bigamis num. 5. Et hæc sententiam tenet Goffred. Hostiens. in summa hujus tit. n. 3. §. Quot sunt species, vers. Quarto. Alber. in dictionar. lib. B. in verb. Bigamia in fin. Astens. in summa part. lib. 6. tit. 7. art. unic. quest. 2. Montaigu. de bigamis quest. 6. num. 2. vers. 4. Suarez disc. 49. de censuris sect. 3. n. 3. & seq. & alii plurimi cum Covarr. qui in Clement. Si furiosus p. 1. §. 2. n. 2. vers. Secundo, & tertio, de homicidio, testatur esse communem sententiam. Bigamia similitudinaria incurritur, quando quis in sacris constitutus, vel in aliqua Religione professus matrimonium contrahit cum aliqua, eamque carnaliter cognoscit. De Clerico in sacris constituto desumitur ex cap. De Diacono 1. c. cap. Ex literarum tuarum tenore 2. Qui Clerici, vel vocentes, & ex cap. Sane 4. de Cleric. conjug. De professio in aliqua Religione desumitur ex cap. Quotquot 24. caus. 27. q. 1. ibi: "Quotquot virginitatem pollicitam prævaricaverunt sunt professione contempti, inter bigamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debent." Et quavis hic textus loqui videatur de solis virginibus Deo consecratis, tamen idem procedit etiam in viris; cum communis Doctorem sententia, & praxis, ac traditio ecclesie testetur, Religiosos propter matrimonium illegitime contractum, & consummatum, irregularitatem incurere; Et sic aperte colligitur ex summano ipsiusmet citati textus, ubi indiscriminatim de omnibus sic præcisè dicitur: Inter bigamos reputantur, qui virginitatem pollicitam prævaricaverunt.

tur. Et ratio est, quia ratione voti castitatis annexi tam sacris ordinibus, quam professioni regulari, uterque, scilicet tam Clericus in sacris, quam Professus regularis censetur spirituali quodam matrimonio conjunctus cum Christo, & Ecclesia, & deinde venales carnaliter cum alia conjungi per matrimonium, censetur celebrare duo matrimonia; & quamvis secundum, scilicet carnale, invalidum sit per impedimentum procedens a voto solemniter, vel sacro ordine; quia tamen adest effectus intentionis cum opere subsecuto, judicatur bigamus similitudinarie propter similitudinem ad vere bigamum. Speculator. *tit. de dispensat. §. Juxta, n. 6. vers. Et scias; Navarr. in manual. c. 17. n. 195. vers. Similitudinaria; & cons. 1. n. 3. vers. Ex quibus, de bigamis; Covarr. in Clement. Si furiosus, de homic. 1. part. §. 2. n. 2. vers. 3. Suarez de censuris tom. 5. disp. 46. sect. 6. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 85. n. 11. Garcias de benef. part. 7. c. 6. num. 15. cum pluribus aliis; Barbosa de offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 49. num. 15. & alii.*

45 Antiquitus cognita dumtaxat erant bigamia vera, & bigamia interpretativa: Prorsus vero incognita erat bigamia similitudinaria; Van-Espen *Jur. eccles. univ. vers. part. 2. tit. 10. cap. 2. num. 31. Rousseau de la Combe in sua Jurisprud. Canon. verb. Irregularitas sect. 3. art. 2. num. 3. ubi quod etiam nonnulli Canonistae hanc bigamiae speciem non agnoscunt.*

47 Monetaque Rousseau de la Combe *loc. cit. num. 2. deducit fuisse speciem hanc bigamiae similitudinariae ex Canon. 24. caus. 27. quest. 1. qui est Canon. 18. Synod. Ancyran. juxta pravam versionem Isidori. Ceterum si stetur versioni Herveti, id unum, ait laudatus Auctor, Patres dicti Concilii statuerunt, quod qui ita violant solennia vota, eandem subire debeant poenitentiam ac bigami.*

49 Fundamentum irregularitatis orientis ex bigamia vera a Patribus Graecis repositum est in suspicione incontinentiae. Contra vero Patres Latini illud reposerunt in defectu sacramenti. Utraque opinio suas habet difficultates: Vide Van-Espen. *Jur. eccles. univ. part. 2. tit. 10. c. 2. n. 31. qui tamen Patribus Graecis ad stipulat. Mirum vero, quod Auctor hic cum Patribus Graecis rationem irregularitatis descendens ex irregularitate interpretativa desumendam quoque tenet ex suspitione incontinentiae, nimirum ipsius mulieris nuptias sperantis, quam per mulierem in maritum aliquo modo redundare supponit.*

ARTICULUS II.

Bigamia quoad ejus effectus, & poenas.

SUMMARIUM.

- 1 **B**IGAMIAE effectus in primis est irregularitatem inducere; ac proinde bigami prohibentur ordines suscipere, & in susceptis ministrare.
- 2 Immo bigami prohibentur suscipere tenuram.
- 3 Et hujusmodi irregularitas ex bigamia procedens, descendit ex antiquissima traditione apostolica.
- 4 Et haec irregularitas bigamiae non oritur ex delicto, sed ex defectu Sacramenti.
- 5 Insuper bigamia effectus est privare bigamos omni privilegio clericali, ac eos subijcere jurisdictioni fori secularis.
- 6 Unde bigamus remanet merus laicus.
- 7 Et sic non potest deferre habitum clericalem, nec tonsuram ceteri effectus assignantur, per consequens poena inseruntur, ad num. 26.
- 8 Nove addit, ex aliena manu, ad num. 28.

1 **B**IGAMIAE effectus in primis est irregularitatem inducere, ac proinde bigami prohibentur ordines suscipere, & in susceptis ministrare; cap. Acutius 2. & c. Denique 3. dist. 26. cap. Si quis 1. & cap. Maritum 2. dist. 33. cap. Curandum 9. cap. Praecipimus 10. cap. Si quis viduam 13. cap. Cognoscamus 14. & c. Si quis viduam 15. dist. 34. cap. Ut bigami 1. cap. Super eo 2. cap. De bigamis non ordinandis. Et cap. unic. de bigamis in 6.

Immo bigami prohibentur suscipere tonsuram; cap. Si quis viam 8. dist. Et hujusmodi irregularitas ex bigamia procedens, descendit ex antiquissima traditione apostolica, juxta illud Apostoli 1. ad Timoth. cap. 3. num. 2. *oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum. Et infra num. 12. Diaconi sint unius uxoris viri.* Et haec irregularitas bigamiae non oritur ex delicto, sed ex defectu sacramenti, ut notatur in cap. Acutius 2. dist. 26. & cap. Deditum 5. de bigamis non ordinandis. Matrimonium enim consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, juxta illud Apostoli ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo, & Ecclesia.* Haec autem significatio deficit in matrimonio cum secunda uxore, vel cum vidua, aut corrupta contracto, & consummato, quia non est conjunctio unius cum una, eaque virgine, sicuti Dei Filius per carnis assumptionem copulavit sibi ecclesiam unam, virginem, & ab alio non assumptam: Unde S. Thomas in 4. dist. 27. quest. 3. art. 1. q. 1. sic praecise dicit: "Bigamia irregularitatem inducit, quia habens alius ministrare sacramenta, ut habens sacramentum Ordinis, nullum debet in sacramentis defectum pati: Defectus autem in sacramento est, quando sacramenti significatio integra non invenitur: Sacramentum autem Matrimonii significat conjunctionem Christi ad ecclesiam, quae est unius ad unum, unde ad perfectam significationem sacramenti pertinet, ut vir sit tantum unius vir, & uxor tantum unius uxor, & consequenter bigamia, quae hoc tollit, irregularitatem inducit."

Insuper bigamiae effectus est privare bigamos omni privilegio clericali, ac eos subijcere jurisdictioni fori secularis; cap. Quisquis 5. dist. 85. cap. unic. de bigamis in 6. ubi ex verbis desumptis a Concilio Generali Lugdunensi sic praecise dicitur: "Bigamos omni privilegio clericali declaramus esse nudatos, coercionem fori secularis ad dictos consuetudine contraria non obstante. Ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem." Et sic Rota part. 1. dec. 352. num. 4. part. 5. tom. 1. dec. 50. num. 4. part. 5. tom. 2. dec. 450. num. 9. & 27. Unde bigamus remanet merus laicus; Rota part. 5. tom. 1. dec. 7. num. 2. part. 5. tom. 2. dec. 450. num. 31. part. 19. tom. 1. dec. 253. n. 2. Et sic non potest deferre habitum clericalem, nec tonsuram; Rota part. 5. dec. 450. num. 15. & dist. cap. 7. Unio de bigamis num. 6. Nec est capax aliquis ecclesiastici beneficii, utpote irregularis; cap. Si celebrat 2. de Clerico excommunicato ministrante; cap. Praecipimus 10. dist. 34. cap. Non confidat 59. dist. 50. Immo bigamus nec est capax pensionum ecclesiasticarum; Rota part. 5. tom. 1. dec. 450. num. 30. part. 19. tom. 1. dec. 253. num. 1. Potest tamen harum pensionum fieri capax per apostolicam dispensationem; Rota p. 5. tom. 1. dec. 12. n. 28. & 29. p. 13. dec. 247. n. 24. Et dispensatus ad obtinendas, & retinendas pensiones non obstante bigamia, censetur etiam dispensatus ad retinendum privilegium, seu exercitium characteris Clericatus ad dictum effectum; Rota p. 5. tom. 2. dec. 450. n. 19. & 21.

Hic tamen est advertendum primo, quod licet ex dictis bigamus ratione bigamiae ordinari non debeat; tamen si secus fieret, characterem reciperet, ut clare constat ex c. Super eo 2. de bigamis non ordinandis, ibi: "Super eo, quod tua fraternitas de bigamis requisivit: Respondemus, quod Ordinatore eorum potestate, & officio ordinandi, & ordinati, si ad sacros ordines fuerint promoti, eius ideo sunt privandi, quia in bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad sacros ordines promoveri, vel in eis, si promoti fuerint, remanere; ubi ponenda sunt illa verba, *sunt privandi, & remanere.*" Nam quando privari, & remanere possent, si ordines non recepissent? Id ipsum patet in cap. Quicumque poenitens, quicumque bigamus 56. dist. 50. ibi: *In hoc quo invenitur ordine, perpetua stabilitate permaneat.* Et tenent Gloss. magna in fin. super citot. capit. Super eo, & ibi Innocent. num. 1. in verb. Dispensare; Butr. num. 3. & 7. Anchar. num. 2. Fagnan. num. 1. &

ceteri Canonistae. S. Thom. in 4. dist. 26. quest. 3. art. 3. Rota dec. 1. de bigamis in novis; & dec. 7. numer. 3. & plenius dec. 50. num. 6. part. 5. recitior. Et quamvis bigamus ratione bigamiae amittat exercitium, & privilegium clericale; tamen ratione characteris non destituitur clericatu, tamquam sigillo indelebili; Rota part. 1. dec. 352. num. 4. in fin. part. 4. tom. 3. dec. 648. numer. 5. & part. 5. tom. 1. dec. 50. num. 6. & seq. & saepe alias in pluribus decisionibus.

14 Advertendum secundo, quod poena privationis omnis privilegii clericali una cum prohibitione deferendi tonsuram, & habitum clericalem imposita bigamis in cit. cap. unic. de bigamis in 6. habet locum solummodo in Clericis Minoribus, seu constitutis in solis Ordinibus minoribus, qui privantur omni privilegio clericali, etiam quoad immunitatem personae, ita ut qui illos percusserit, non incidat in Canonem. Si quis suadente diabolo; Gloss. in citat. cap. unic. de bigamis in 6. verb. Omni privilegio; Suarez disp. 49. de censuris, sect. 5. num. 7. Pirhing. lib. 1. tit. 21. n. 24. Secus autem est dicendum de Clericis qui jam constituti sunt in sacris ordinibus. Sic Gloss. communiter recepta in cap. unic. de bigamis in 6. verb. Bigamus. Clerici enim in sacris ordinibus constituti non nisi per degradationem privantur habitu, & tonsura, omnique privilegio clericali, ut cap. Degradatio 2. de penis in 6. adeoque licet similitudinariam bigamiam incurram contrahendo de facto solum, seu invalide matrimonium, illudque consummando, adhuc ob reverentiam sacrorum ordinum retinent privilegium fori, & canonis, arg. cap. Nuper 4. & cap. A nobis 7. de bigamis non ordinandis.

16 Ratio autem diversitatis inter Clericos in Minoribus, & Clericos in Sacris est, quia Clericus existens in Minoribus, factus bigamus, quia duas uxores duxit, vel unam viduam, vel corruptam ab alio, fit laicus, & non remanet persona ecclesiastica; Rota part. 5. tom. 1. dec. 7. numer. 2. part. 5. tom. 2. dec. 450. num. 31. & part. 19. tom. 1. dec. 253. num. 2. Clericus vero in sacris non potest reddere ad seculum propter ordinem sacrum; nec desinit esse persona ecclesiastica, ideoque etsi privatus sit usu, & executione ordinum, non tamen privilegio clericali fori, & canonis, Gloss. in cit. cap. unic. de bigamis in 6. verb. Bigamus, & alia Gloss. in cap. Tuae 3. de apostatis, verb. Tolerandi. Geminian. in dist. capit. unic. Suarez disp. 46. de Censuris, sect. 5. num. 7. Sylvester verb. Bigamia num. 8. Pirhing. lib. 1. tit. 21. num. 24. Reiffensuel ibid. num. 27. & alii passim cum Fagnano in cap. Nuper 4. de bigam. num. 28. & 39. ubi dicit, sic etiam resolutum fuisse a Sac. Congregat. Concil. Similiter non privantur privilegio clericali bigami professi in aliqua religione approbata, quia per bigamiam similitudinariam non amittunt privilegia clericalia, sed solum per veram, & interpretativam. Gloss. cit. in d. cap. unic. verb. Bigamus; Suarez, & Pirhing. loc. cit. & textus in cap. unic. Restringeri ad solos Clericos seculares, qui sunt in minoribus, & non comprehendit Clericos seculares in Sacris, nec quoscumque in aliqua religione professos. Unde professi in religione approbata, licet bigamiam contraxerint, adhuc gaudent privilegiis Clericorum, & qui tales percuteret, esset excommunicatus; Sylvester verb. Bigamia, Suarez dist. disp. 49. sect. 5. num. 7. Pirhing. loc. cit. & Gloss. in cit. cap. Tuae 3. de apostatis, verb. Tolerandi, ibi: "Intellige quod hoc dicitur de eo, qui... est in ordine sacro, vel in aliqua professione, cui non licet ultra ad seculum reddere; unde tolerandi non sunt in habitu seculari."

20 Advertendum tertio, quod non solum in sacris canonicis incurrit suam poenam bigami ordinati, ut videlicet nequeant in susceptis ordinibus ministrare, & ad alios ordines ascendere, & sic evadant Irregulares; cap. Nuper 4. & cap. Debitum 1. de bigamis. Sed etiam suam specialem poenam incurrit Episcopus bigamus ordinatus, & promoventes, textu expresso in cit. cap. Super eo 2. de bigamis, ibi: "Super eo quod fraternitas tua de bigamis requisivit: Respondemus, quod Ordinatore eorum potestate, & officio ordinandi, & Ordinati, si ad sacros ordines fuerint promoti, eius ideo sunt privandi, quia in bigamis contra Apostolum dispensare non licet;

ut debeant ad sacros ordines promoveri, vel in eis, si promoti fuerint remanere. In Ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potest, & officio non privetur." Unde Episcopus, qui scienter bigamum ordinat, incurrit suspensionem annualem ipso jure a collatione ejusdem Ordinis, quem contulit bigamo, necnon a celebratione missae, ut docet Navarr. consil. 3. num. 2. sub tit. de bigamis, quia deponi insuper potest a potestate, & officio ordinandi, juxta cit. cap. Super eo 2. de bigamis, & Gloss. in cap. Nullus poenitentem, nullus Bigamum 2. dist. 55. verb. Severiorem. Nec obstat litera textus mox adducti cap. Super eo, ibi: *Sunt privandi*, quia exponitur, id est, deponendi, secundum Hostiensis in princip. in verb. Officio, Joan. And. num. 2. Bellarmin. & Cardin. in princ. in eod. verb. & notat Archidiacon. in dist. cap. Nullus num. 2. in prima Gloss. qui hoc allegat, cap. Aliquanto 1. dist. 51. & cap. Nullus in Episcopum 3. dist. 62. Et hoc sentit Anton. de Butrio in dist. cap. Super eo num. 2. & Fagnan. ibid. num. 2. 44. & 46. Et quamvis Sac. Congr. Concil. videatur sensisse, Episcopum sic ordinantem in nullam poenam incidere ipso jure, tamen contrarium probavit Sixtus V. in casu contingenti de Episcopo, qui primam tonsuram, & beneficium simplex suo subdito vero bigamo ordinaria auctoritate contrulerat, quem licet dicta Sac. Congreg. Concil. censere esse excusandum, nihilominus dictus Pontifex in Consistorio respondit significandum Episcopo ipsum esse suspensum a collatione ordinum, & promotum incidisse in poenas superius propositas; subjunxit tamen se benigne acturum cum utroque, si absolutionem, & dispensationem peterent. Haec fideliter ex Fagnano loc. cit. n. 46. in fine.

Fateor tamen esse suffragantia solidis fundamentis, & gravissimis Doctoribus contrariam sententiam tenentem Episcopis ordinantibus bigamos nullam poenam impositionem esse ipso jure, seu late sententia, sed solum poenam sententiae ferendam. Et quidem de dicta poena suspensionis a collatione ordinum, quem Episcopus contulit bigamo, videtur dicendum esse solum sententiae ferendae, ex ipsomet textu cap. Super eo 2. de bigamis, ibi: *Sunt privandi*. Nec ulius est canon in contrarium asserens; nam capit. Eos 2. & cap. Nullus Episcopus 4. de temporibus ordinationum, ubi Episcopus raptus indebitae, & illegitime factae ordinationis imponitur suspensio per annum a collatione ordinum, non loquuntur de ordinatione bigami, ut ibi clare patet, & poena non sunt extendenda in alium casum, juxta vulgaria juris: Et quamvis in cit. cap. Nullus bigamum 2. dist. 55. videatur imponi poena suspensionis a celebratione missae per annum, tamen ex quo ahaequam incurrat, requiritur factum Judicis, coram quo delictum, seu transgressio probetur, ut patet ex illis verbis ipsiusmet textus: *Ab ea die, qua fuerit ei hoc approbati*; forte illa poena non est dicenda canonis late sententiae, sed ferendae secundum Abbat. in cap. Si diligenti 12. de for. competem. num. 19. qui post Hugon. & Archidiaconum notat esse poenam sententiae ferendam. Ultraquamquod Sac. Congr. Concil. ut cavetur in addit. ad consil. Navarr. sub tit. de bigamis, censuit Episcopum ordinantem bigamos non incurrere aliquam poenam ipsam ipso jure seu late sententiae. Ita Garcias part. 7. de benef. cap. 6. num. 8. & sequenti num. 11. adnotat, quod quamvis ex cons. 67. Sixti V. incho. Sanctum; Episcopi male promoventes a collatione ordinum ipso jure suspensi existerent, ita est jam redacta ad terminos juris communis, & Tridentini per altam Clementis VIII. incho. Romanos Pontifices, & quadragesimam in ordine, prout observat ipse Garcias part. 2. cap. 5. num. 70. Barbosa de officio, & potestate Episcoporum, part. 2. alleg. 49. num. 19. Pirhing. lib. 1. tit. 21. num. 26.

27 Principio bigami etiam veri non nisi a sacris ordinibus exclusi erant; idque quia Apostolus verbis illis: *unius uxoris vir*, loquebatur de Episcopis, sub quibus & presbyteri comprehendebantur, & Diaconi. Accedit quod in Canone 3. Concilii Toletani 1. *relato apud Gratian. dist. 34. Canon. 18.* habetur: *Leitorum si viduam alterius uxorem acceperit, in Leitoratu permaneat, aut si forte necessitas fuerit, Subdiaconus fiat; nihil autem supra. Similiter & si bigamus fuerit, Tunc autem*

Subdiacnatus nondum erat ordo sacer.
 28 Concilium vero Lugdunense sub Gregorio X. edidit decretum relatum in cap. unic. de bigamis in 6. quo declaravit: Bigamos omni privilegio clericali esse nudatos, & coercioni fori secularis addictos, consuetudine contraria non obstantes: Addiditque: Ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem: Vide Van-Bspen. Jur. eccles. univers. p. 2. tit. 10. cap. 2. n. 22. & seq. Rousseaud de la Combe in sua Jurisprud. canon. verb. Irregularitas sect. 3. à num. 5. §

ARTICULUS III.

Bigamia quoad ejus dispensationem.

SUMMARIUM.

- 1 PAPA dispensare potest in omni bigamia, & quoad omnes ordines, & dignitates, ad n. 3.
- 4 Episcopus dispensare nequit in bigamia vera, & interpretativa notoria, non solum quoad ordines sacros, seu majores.
- 5 Sed nequidem quoad ordines minores, aut primam tonsuram, vel beneficium simplex.
- 6 Et sic declaravit Sacra Congregatio Concilii approbante Sixto V.
- 7 Veritas hujus nostre sententia ostenditur aliis solidissimis fundamentis, ad n. 8.
- 9 Adducuntur varia contra nostram sententiam, & solvuntur, ad num. 17.
- 18 Licet autem Episcopus nequeat dispensare in bigamia notoria, in aliis an possit, & quid ex Concilio Tridentino, ad num. 22.
- 23 Que facultas Prelatis regularibus, ad n. 31.
- 32 Additio ex Authore, ad num. 33.
- 34 Novus addit. ex altera manu, ad n. 35.

PAPA dispensare potest in omni bigamia, & quoad omnes ordines, & dignitates; sic communis Doctorum sententia cum Gloss. in cap. Lector 18. dist. 24. verb. Fiat, ubi refert Lucium Papam cum Archidiacono Panormitano Bigamo dispensasse: Et ratio est, quia Irregularitas bigamie non est introducta jure naturali, aut divino, sed solum jure humano, & positivo ecclesiastico; immo ut dicit Innocentius in cap. Cum pridem 10. de renuntiat. num. 9. & Abbas in cap. Super eo 2. de bigamis in 6. omnino irregularitas est à jure positivo ecclesiastico, Atqui Papa potest dispensare in omni jure positivo ecclesiastico; cap. Propositus 4. de concessione. prebend. ibi: Secundum penitentiam potestatis de jure possumus supra jus dispensare, ergo &c. Major, in qua stat difficultas, ostenditur, quia licet Apostolus 1. ad Timoth. 3. num. 2. dicat: Oportet Episcopum esse unius uxoris virum; & infra num. 12. Diaconi sint unius uxoris viri; & Lucius Papa III. in cap. Super eo 2. de bigamis asserat: Quia in bigamia contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad sacros ordines promoveri. Tamen D. Paulus id statuit non auctoritate divina tamquam Apostolus promulgans jus divinum, sed tamquam Episcopus, & Pastor ecclesie condendo leges ecclesiasticas, ideoque quod dicitur de bigamo non promovendo non est juris naturalis, & divini, sed institutio auctoritatis humane divinitus homini concessa. Sic S. Thomas quodlib. 4. art. 13. ad 1. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 86. num. 9. Fagnan. in cit. cap. Super eo num. 15. & alii communiter. Tum quia in eadem epistola dicit Apostolus Episcopum oportere esse etiam non percussorem, & tamen Papa nedum cum percussore, sed & cum homicida dispensat, ut patet in cap. Sicut dignum 6. §. Clericos 6. de homic. c. Henricus 2. de Clericis pugnanti. in duell. c. Presentium lator 3. & c. Continentia litterarum 4. de Cleric. percuss. adeoque potest Papa eodem modo dispensare cum bigamo, licet Paulus prohibeat ipsum ordinari. Et per hoc patet responsio ad textum adductum; ex cap. Super eo, quia ly contra Apostolum dispensare non licet, non importat impossibilitatem dispensandi, sed solum difficultatem, id est, non nisi ex justa, & gravi causa, ut desumitur ex c. Presby-

ter 5. dist. 82. ubi in simili casu Papam ex rationabili causa contra canones Apostolorum dispensare posse perhibetur; & hoc ipsum factum fuisse cum bigamis habetur ex c. Si Subdiaconus 17. & c. Lector 18. dist. 34. & c. Quicumque penitens, Quicumque bigamus 16. dist. 50. Episcopus dispensare nequit in bigamia vera, & interpretativa notoria, non solum quoad ordines sacros, seu majores, ut ex cap. Super eo 2. de bigamis num. 1. & verb. Dispensare, cum communiter. Sed nequidem quoad ordines minores, aut primam tonsuram, vel beneficium simplex; cap. Si quis viduam 8. dist. 50. ubi sic expresse statuitur: Si quis viduam, aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad clericatum; quod si irreperit, deiciatur. Gloss. fin. in cap. Virginem 12. caus. 27. quasi. 1. Innocentius in cap. Super eo 2. de bigamis num. 1. & ibid. Joann. Andr. Ancharan. Cardin. & Abbas. Idem tenet Franciscus Glossator relatus à Joanne Andrea in c. 1. Gloss. 2. de bigamis in 6. & ibid. Geminian. post numer. 5. Ancharan. num. 7. & Franc. num. 4. expresse tenentes Episcopum non dispensare cum bigamo, nec quoad minores ordines. Et hanc sententiam esse communem tessatur prepositus in cap. Lector 18. dist. 34. Covarr. in Clement. 1. de homicid. part. 1. §. 2. num. 4. Majol. de irregul. lib. 1. cap. 33. num. 4. Joan. Montaign. de bigamis quest. ult. post num. 33. ver. Secunda autem pars, & expresse tenent Navarr. cap. 17. num. 197. ver. Sexto dico, Suarez cit. disput. 49. sect. 6. num. 4. Fagnan. in cap. Super eo 2. de bigamis num. 29. & sequent. Garcias part. 7. de benef. cap. 6. num. 3. & seq. ubi refert, sic declarasse Sacra Congregatio Concilii die 4. Januarii 1589. Et tamen declarationem fuisse approbatam à Sixto V. tenet Barbosa de offic. & potest. Episcop. part. 12. allegat. 49. ubi refert sic iterum declarasse eandem Sacram Concilii Congregationem in Ferrerana 13. Aprilis 1530. in qua fuit expresse resolutum quod: Bigamus affectus bigamia interpretativa, etiam si ante constitutus esset in ordine Ostiarius, non potest moriua uxore dispensari per Episcopum, ut in ordine suscepto ministrat: sic etiam refert in collectan. decis. Apostolicar. verb. Bigamus; Piassec. in prax. part. 1. cap. 1. art. 10. num. 11. Layman lib. 1. tract. 5. part. cap. 6. n. 7. Valensis de bigamis num. 5. Pithing. lib. 1. tit. 21. de bigamis numer. 29. Reiffenstuel ibid. num. 32. & alii plurimi apud Barbosam, & Fagn. loc. cit.

Et veritas hujus nostre sententia ostenditur aliis solidissimis fundamentis; cap. Cognoscamus 14. dist. 34. sic habet expresse: "Cognoscamus non solum hoc de Episcopo, & Presbytero Apostolum statuisse, sed etiam Patres in Concilio Niceno tractatu addidisse, neque Clericum quemquam debere esse, qui secunda conjugia sortitus sit." Cap. Non confidat 59. dist. 50. "Non confidat quisquam Pontificum fas esse bigames. Divinis servituros applicare ministeris." Concordant cap. Super eo, cap. 2. Nuper 4. & cap. A nobis 7. de bigamis non ordinand. ubi simpliciter asseritur, quod cum bigamis dispensare non licet. Et clarissime deducitur ex Concilio Generali Lugdunensi relato in cap. unic. de bigamis in 6. ibi: "Bigamos omni privilegio clericali declaramus esse nudatos, & coercioni fori secularis addictos, consuetudine contraria non obstante: ipsos quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem." Cum igitur ex hac decretali privilegio nudentur bigami, & sub anathemate prohibentur deferre tonsuram, & habitum clericalem, stat clarissime, quod cum eis nequeat dispensare Episcopus, neque quoad primam tonsuram, aut ordines minores, vel ad beneficium simplex, quia in hoc casu necesse esset, ut tonsuram, habitumque clericalem deferrent, non solum contra Summi Pontificis Gregorii X. prohibitionem in Concilio Generali Lugdunensi editam, supra quam jus dispensandi Episcopo non competit; sed etiam contra Tridentinum sess. 23. cap. 17. ubi in casu, quo in ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis deficient Clerici cœlibes, permittit quidem Clericis conjugatis, ut illorum ordinum, quos receperunt, functiones exercent, & dummodo tonsuram, & habitum clericalem in ecclesia gestent, & non sint bigami, ibi: "Quod si in ministeriis quatuor minorum"

rum exercendis Clerici cœlibes non erunt, suffici possunt etiam conjugati vitæ probata, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui tonsuram, & habitum clericalem in ecclesia gestent."

- 9 Contra hanc tamen nostram sententiam varia obijciunt adversarii, inter quos est D. Thomas in 4. dist. 27. quasi. 3. Bonacina de censuris disp. 7. quasi. 2. punct. 5. num. 15. Azorius, & alii relati à Barbosa de offic. & potest. Episcop. allegat. 49. num. 24. & à Fagnan. in cap. Super eo 2. de bigamis n. 21. & sequent. Primo adducunt canonem in c. Lector 18. dist. 34. ibi: "Lector si viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat; aut si necessitas fuerit, Subdiaconus fiat, nihil autem supra similiter sit bigamus fuerit." Ex quo dicitur ipsi, colligitur, quod Episcopus possit dispensare cum bigamo usque ad Subdiacnatum inclusive exigente necessitate, quia quando in canone dicitur similiter posse dispensari, nec Papa sibi, aut alteri personæ reservat dispensationem, tunc censetur Episcopo data facultas dispensandi, quamvis hoc ipsi expresse non fuerit concessum, ut recte docet Gloss. in cap. Quisquis, verb. Fiat, de election. & Gloss. final. in cap. In quibusdam, & ibi Abbas n. 5. de panis, & rursus Abbas in cap. Etsi unanimiter n. 10. de postul. Prælator. dicens, quod Episcopi semper dispensant, ubicumque à jure permittitur dispensatio in genere, licet specificè non permittatur Episcopis, & cum multis Barbosa de offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 33. num. 2. ubi dicit, quod tunc quia frustra dispensatio conceditur Summo Pontifici, qui de jure potestatem dispensandi habet, c. Propositus 4. de concess. prebend. censetur illa facultas data Prelatis inferioribus, & Episcopis, prout in specie accidit, cap. Posulatus 7. de Clerico excommunic. ministrant. ubi textus dicit, excommunicatis non posse retinere beneficia, subdens, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum; ubi Gloss. verb. Dispensatum, sic præcise ait: Non dicitur ergo, quod videtur relicta potestas dispensandi Episcopis. Respondetur autem citatum canonem in cap. Lector 18. dist. 34. parum, aut nihil urgere, quia Suarez de censur. disp. 49. sect. 6. num. 4. & Layman cap. Super eo de bigamis num. 2. asserunt non esse Martini Papæ; ut à Gratiano inscribitur, sed Martini Bracharensis Archiepiscopi, qui diversos canones collegit. Et dato quod ille canon esset Martini Papæ, & tunc per ipsum facultas dispensandi fuisset concessa Episcopis, eadem tamen postmodum foret revocata per posteriores canones, ut ex cap. Super eo 2. cap. Nuper 4. cap. A nobis 7. de bigamis non ordinandis; & clarissime mox cit. cap. unic. de bigamis in 6. desumpto ex Concilio Generali Lugdunensi, quo bigamis sub excommunicationis poena prohibetur, ne tonsuram, & habitum clericalem deferant, spoliaturque omni privilegio clericali, & tanquam morè laici decernunt Judicibus secularibus subesse; & novissime ex Concilio Tridentino sess. 23. c. 17. ubi in casu, quo non adsint Clerici cœlibes, permittit quidem Clericis conjugatis, ut illorum quatuor minorum ordinum, quos receperunt, functiones exercent, sed cum expressa reservatione quod non sint bigami, ibi: Dummodo non bigami. Unde cum contra Conciliorum Generalium præscriptum nequeat Episcopus dispensare, ut expresse cavetur in extrav. unic. Joan. XXII. de religiosis domibus, §. Quidam autem, stat clarum, quod neque virtute illius canonis in cit. c. Lector, possit Episcopus cum bigamis veris, & interpretativis ullimode dispensare.
- 12 Secundo adducunt canonem in cap. Is qui defectum 1. de filiis Presbyterorum in 6. ubi habetur quod Episcopus potest dispensare cum illegitimis, quoad ordines minores, & beneficium sine cura; ergo à pari poterit dispensare etiam cum bigamis. Respondetur ad hunc canonem negando paritatem, & disparitatem est, quia illegitimi prohibentur inter Clericos assumi, quia timetur, ne sint imitatores paternæ incontinentiæ; quæ præsumptio cessat, si laudabiliter, & continenter vivant. Secus est in bigamia, quæ est inducta ob defectum sacramenti, quia propter carnis divisionem nunquam potest representare unitatem Christi cum ecclesia sibi copulata; c. Debitum 5. de bigamis non ordinandis. Tertio adducunt ca-

nonem in cap. At si Clerici 4. de Judicibus, §. Adulteriis, ubi habetur, quod Episcopus potest dispensare ab aliis irregularitatibus cum criminosis, ut patet de adulteriis, & aliis inferioribus delictis; ergo etiam ab irregularitate bigamie, quæ est sine delicto. Respondetur ad hunc canonem negando consequentiam, & paritatem; & disparitas est, quia delicta per penitentiam delentur, ideoque facilius in iis dispensatur, quàm in bigamia, quæ oritur ex defectu sacramenti, qui defectus non tollitur per penitentiam, nec per Baptismum, sed postea etiam durat; c. Acutius 2. cap. Deinde 3. cap. Unde, dist. 26. cap. Si quis Viduam 13. dist. 34. & expresse Glossa in cap. Super eo 2. de bigamis, verb. Dispensare. Tum quia ideo in dictis delictis Episcopus dispensat, quum in illis Jura concedunt ei facultatem dispensandi. Secus vero in bigamia, pro cujus dispensatione nedum in jure nulla reperitur Episcopo concessa facultas, sed immo reperitur expresse prohibita, ut patet in cit. cap. Cognoscamus 14. dist. 34. in cap. Si quis Viduam 8. dist. 50. in cap. Non confidat 59. ead. dist. 50. cap. Super eo 2. cap. Nuper 4. cap. A nobis 7. de bigamis non ordinandis; cap. unic. de bigamis in 6. Quarto adducunt canonem cap. De Diacono 1. Qui Clerici vel uxores, ubi habetur, quod Episcopus dispensat cum Diacono, qui matrimonium contraxit; sed ad hunc canonem statim responderetur non loqui de bigamia vera, aut interpretativa, sed solum de similitudinaria, à qua & nos fatemur posse Episcopum dispensare, ut infra patebit.

Licet autem Episcopus nequeat dispensare in bigamia notoria, potest tamen dispensare in bigamia interpretativa occulta, & contracta inde irregularitate, quoties ea provenit ex delicto, qualis est illa, quæ oritur ex duplici matrimonio invalido, vel uno valido, & altero invalido, dummodo delictum sit occultum. Tunc enim nedum dispensare posset in ordinibus susceptis, sed etiam in ordinibus suscipiendis, etiam sacris. Episcopus enim ex Tridentino habet potestatem dispensandi in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta illa, quæ provenit ex homicidio voluntario. Sic expresse cit. Conc. sess. 24. c. 6. ibi: "Licet Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, (excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum) dispensare." Sic Fagn. inc. Nuper 4. de bigamis non ordinandis, n. 9. & 10. Barbosa de offic. & potest. Episc. p. 2. allegat. 49. n. 25. Sanchez cit. disp. 86. n. 13. Reiffenstuel lib. 1. tit. 21. de bigamis, n. 31. Poñas verb. Dispensatio irregularitatis, caus. 34. in fin. Henrquez & alii.

In bigamia similitudinaria, quæ pure sit talis, nec bigamiam interpretativam admixtam habeat, Episcopus dispensare potest etiam ad altiores sacros ordines suscipiendos, vel ministrandum in susceptis, dummodo Clericus in sacris, vel professus in religione, qui de facto cum una virgine matrimonium contraheret, & consummare præsumpsit, penitentia correctus laudabilem vitam duxerit, cap. Sanè 4. de Clericis conjugatis, & ibi Glossa verb. Ex indulgentia, cap. De Diacono 1. Qui Clerici vel uxores, ubi Alexander III. in sua Decretali ad Archiepiscopum Rhemensem scripta sic præcise definit: "De Diacono qui... uxorem accepit, hoc tunc prudentia respondemus, quod si contrito, & humiliter corde ad ecclesiam redire voluerit, dimissa illa quam accepit in uxorem, & absolute obtenta, injuncta sibi penitentia... post eam peccatam dispensative poteris ei Diaconatus officium reddere, & si perfecta vitæ, & conversationis fuerit, eum in Presbyterium ordinare." Et Gloss. ibi: verb. Dispensative, sic expresse ait: "Et ita Episcopi possunt etiam dispensare cum Clericis constitutis in sacris ordinibus, si contrahant de facto." Notanter autem addiit ly que pure sit talis, nec bigamiam interpretativam admixtam habeat; quia bigamia similitudinaria habet admixtam interpretativam, v. gr. si Clericus in sacris, vel professus in religione approbata præsumat de facto, cum vidua, vel corrupta ab alio matrimonio contrahere, illudque consummare, nequit amplius Episcopus cum eo dispensare, cum talis propter admixtam bigamiam interpretativam incurrat irregularitatem indis-

pensabile, textu expresso in cap. A nobis 7. de bigamis, ibi: "Ille autem qui in Subdiaconatus ordine constitutus de facto tantum (quia de jure non potuit) duxit viduam in uxorem, profecto bigamus non existit, sed nec viduæ potest in veritate dici maritus, cum inter ipsum, & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum iteo tamen contra doctrinam Apostoli tamquam cum marito viduæ dispensare non licet, non propter sacramenti defectum, sed affectum intentionis cum opere subsecuto." Et licet textus loquatur explicite tantum de Clerico in sacris, intelligitur tamen implicite etiam de professo in religione approbata, quia Clericus in sacris, & Professus in religione quantum ad hanc irregularitatem, à Doctoribus æquiparantur. Suarez de censuris disp. 49. sect. 6. num. 7. Sanchez cit. disp. 86. num. 22. Layman lib. 1. tract. 5. partit. 5. cap. 6. Pirhing. lib. 1. tit. 21. de bigamis n. 31. arg. cap. Quotquot 24. caus. 27. q. 1.

23. Prælati regulares quicumque sint, spectato jure communi, & seclusis specialibus privilegiis, dispensare non possunt cum suis subditis regularibus nequidem quoad ordines minores; nam sicut Episcopi non habent hanc facultatem, ut supra ostendimus, ita nec ea gaudent Prælati regulares; nulli enim in Jure canonico reperitur talis facultas concessa Prælati regularibus.

24. Quantum autem ad specialia regularium privilegia, Avila de cens. part. 7. disp. 8. dub. 4. concl. 7. Henriquez in summa lib. 12. c. 6. §. 12. in comm. lit. Z. Reiffensuel lib. 5. decr. tit. 37. de penis n. 97. dicunt, Religiosos dispensari posse in bigamia prælati, nedum à superioribus, sed etiam à quocumque Confessario ordinis ex amplissima concessione Sixti IV. facta minoribus de observantia, quæ habetur in comp. priv. verb. Absolutio extraordinaria quoad fratres n. 5. ubi sic habetur ad litteram: "Sixtus IV. concessit omnibus fratribus minoribus de observantia præsentibus, & futuris, tam professis, quam novitiis (qui tamen habeant propositum profitendi) nec non sororibus, & Tertiariis utriusque sexus, & famulis, & servitoribus prædictorum omnium, ut quilibet eorum possit semel eligere confessorum de hujusmodi observantia, qui audita ejus confessione, penitentiam salutarem injungendo, absolvat eos ab omnibus criminibus, excessibus, & censuris ecclesiasticis, & dispense cum eis in omnibus irregularitatibus, si quas forte contraxerint (homicidio voluntario, & mutilatione membri semper exceptis) & ei remissionem generalem, & plenariam omnium peccatorum impertiri valeat." Ergo infert idem Avila ubi supra, cum in hoc privilegio excipiatur solummodo homicidium voluntarium, quæ irregularitas est omnium gravissima, & non excipiatur alia, quæ sit facilior dispensationis, ut bigamia, sequitur super illam vigore memorati privilegii dispensari posse. Et ultra istud amplissimum privilegium concessum à Sixto IV. Minoribus de observantia, adest aliud amplissimum concessum à S. Pio V. Cassinensibus, Idibus Julii 1571. const. 129. inc. Dum ad Congregationem Cassinensem, in qua concessit Abbatibus, & Prælati eisdem Congregationis (cum qua communicant alii regulares) ut suos subditos etiam novitios in religione perseverantes ab omnibus casibus, & censuris, etiam in Bulla Cæna contentis, absolvere possint, & cum eisdem dispensare in omnibus irregularitatibus quomodocumque contractis ex homicidio voluntario, dummodo non sit commissus post ingressum in religionem, & eos habilitare, ut possint ad quascumque prælaturas suæ Congregationis eligi, & assumi, & eas libere, & licite retinere, quæcumque ordinis officia exercere, etiamsi irregularitatem contraxerint ante eorum promotionem. Nec hoc privilegium videtur revocatum per Concilium Trid. cum fuerit concessum post idem Concilium cum clausula derogatoria quorundamque Conciliorum.

27. His tamen non obstantibus contrarium sustinent Collectores privilegiorum mendicantium in compendio loco supra cit. Navar. cons. 24. n. 1. de regul. in novis, Frater Emmanuel in summ. tom. 1. c. 158. concl. 7. Frater Barthol. de Vecchiis in prax. observanda in admittendis ad religionis statum Novit. disp. 9. dub. 15. num. 2. in fin. Hieronym. Roderic. in comp. 99. regular. resol. 16. n. 14. Portel. in addit. ad dubit. Reg. verb. Dispensare, num. 4.

Laurentius de Peyrini de Religioso Prælato tom. 2. q. 2. c. 5. §. 8. n. 99. Ascar. Tamburini. in tract. de Jure Abbatum, tom. 2. disp. 17. quest. 3. num. 2. Sigismund. à Bononia de elect. part. 2. cap. 4. num. 2. Diana part. 4. tract. 2. resol. 63. Barbosa de offic. & potest. Episcopo. allegat. 49. part. 2. num. 29. & 30. & alii. Et ratio est, quia ex regula juris §. in 6. in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. (Concordat lex fin. tit. 1. part. 2. 19. tit. 17. part. 3. 6. 9. 11. & 13. tit. 10. lib. 1. For. Regum. Vide art. 2. verb. Appellatio, in novis addit. verb. Ubi discrimen: column. 2. Recognosce addit. hisp. verb. Testamentum, vers. Per mandatum: cum leg. 31. usque ad 38. Tauri: ad eas D. Antonius Gomezius.) Sed in specie facultas dispensandi generaliter super irregularitatibus, non extenditur ad bigamiam, & homicidium voluntarium, ut tradunt Navar. sub tit. de homicidio cons. 38. in novis. Viva. in candelabro aureo, tit. de irregular. num. 312. Frater Emmanuel quest. regul. tom. 1. questione. 24. art. 15. & tom. 2. quest. 105. art. 1. in fin. Miranda in manuali Prælatorum. tom. 2. quest. 8. art. 14. conclus. 5. Homobon. De casibus reservatis part. 1. r. 5. §. Quinto observandum fol. 100. Barbosa loc. cit. n. 30. Suarez 4. tom. 1. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 21. n. 2. Lezana summ. tom. 1. cap. 18. num. 52. & alii. Ergo non obstantibus privilegiis concessis Prælati regularibus, ut possint dispensare generaliter super omnibus irregularitatibus, adhuc non censetur includi in ipsis facultas dispensandi ab irregularitate bigamiæ veræ, & interpretativæ. Immo Reginaldus in prax. for. penitent. lib. 39. tractat. 2. cap. 28. num. 89. dicit: "Quod id alienum est à communi ecclesie praxi, quia Summus Pontifex plerumque Generalibus Religionum concedens facultatem cum suis dispensandi in irregularitate, solet excipere eam, quæ est ex bigamia." Et de facto idem Sixtus IV. in alia concessione facta minoribus in Bulla Maris magni incip. Regimini, expresse excepit irregularitatem, quæ est ex bigamia, homicidio voluntario, & mutilatione membrorum, ibi: "Necnon cum his, qui ex quavis causa, præterquam homicidii voluntarii, bigamiæ, & mutilationis membrorum, irregulares forent." Et ita sub eisdem fere terminis legitur respective in Mari Magno aliorum mendicantium. Unde de primo ad ultimum concludendum est, quod cum hoc pertineat ad questionem facti, ostendendum est, ut recte Suarez de censur. disp. 46. sect. 6. n. 17. Pirhing. lib. 1. tit. 21. n. 32. & inspicienda sunt caute indulta à sancta Sede religionibus concessa, & arctente considerandum, an uni concessa, extendantur ad ceteras? An verba concessionis facultatem restringant? An sint certis conditionibus qualificata, ut eas observare pro valida dispensatione sit necessarium? Et an per ipsosmet Pontifices concedentes, aut per successores ex integro, aut in parte revocentur per clausulam derogatoriam privilegiorum. Non obstantibus quibuscumque privilegiis; ut docet notat Lezana summa 7. 1. c. 16. n. 41.

In bigamia similitudinaria possunt Prælati regulares cum Novitiis, ac Professis sibi subditis dispensare in illis casibus, quibus id Episcopis licitum esse supra conclusimus n. 7. Suarez cit. disput. 49. de censuris sect. 6. num. 16. & tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 21. numer. 11. Sigismund. à Bonon. de elect. 7. num. 2. Pirhing. loc. cit. & cum aliis. Barbosa loc. cit. num. 31. Et ratio est, quia Prælati regulares, licet à Tridentino non habeant facultatem dispensandi concessam Episcopis, eandem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum, & præcipue S. Pii V. qui const. incip. Romani Pontificis, indulget Prælati Ordinis Prædicatorum, (cum quibus communicant alii Regulares, ut sequitur: Et insuper, quia Oïumenicum Generale Tridentinum Concilium, concessit Episcopis, ut absolvere possint in fara animæ, seu conscientia ab omnibus peccatis, & dispensare in irregularitatibus prout sess. 24. capit. 6. habetur: "Ne Priori Conventualis, aut Superiores Prælati dicti totius Ordinis, tam in dicta provincia, quam extra eam ubilibet, deterioris conditionis, quam Clerici, aut seculares existant, eisdem Priori Conventuali, & Superioribus Prælati, ut ipsi per seipos idem omnino

possint in Fratres, & Moniales dicti Ordinis sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos, laicos sibi subditos, tam quoad absolvendi, & dispensandi, quam alias quascumque facultates eisdem auctoritate, & tenore perpetuo concedimus, & indulgemus."

22. Bigamia tam propria, quam similitudinaria prohibetur Diaconis ecclesie orientalis; Benedic. XIV. r. 1. constituit. 129. incip. Et quavis tempore, §. 31. & 32. Bigamus, ideoque irregularis recte censetur is etiam, qui unam uxorem ante Baptismum, & aliam post Baptismum habuit. Idem tom. 2. const. 54. incip. Postquam intelleximus, §. 71. ubi ostendit, id contra opinionem S. Hieronymi definitum fuisse, non quidem à Sancto Siricio, sed à Sancto Innocentio I. Vide supra art. 1. à num. 9. ad 12. Bigamus abstinere debet ab administrando sacramento Baptismi, etiam in casu necessitatis, si alius adsit ab hac nota immunis, & aliunde idoneus. Idem r. 2. constit. 28. incip. Postremo mense, §. 31.

24. Facultas dispensandi super irregularitate procedendi ex bigamia inde dependet, utrum irregularitas hæc sit Juris divini, an Juris ecclesiastici. Quidquid autem cum paucis quibusdam contradicatur Franciscus Turrianus lib. 1. cap. 1. adversus Magdeburgen. constantissima sententia Theologorum, & Canonistarum est, dictam irregularitatem Juris esse ecclesiastici. Vide Hericourt. in leg. ecclesiastic. suo ordine restituit. part. 3. cap. 4. art. 2. §. 16. & Giballin. de irregularitate cap. 3. q. 4. num. 6. Quocirca jure Summus Pontifex dispensat super dicta irregularitate.

(Etiam à legibus hispanicis circa bigamiæ species aliquæ proponitur: contrahens cum duabus, si cum eis consummaverit: cum una vidua, aut corrupta non per se, si eidem adhererit: cum unica, & virgine, ac postquam adulterium commisit, scienter iterum accedit: Bigamus dicitur Clericus in minoribus, cum virgine si contrahit, ad sacros ordines ascendit, de factoque matrimonium ini: Similiter professus, si contraxerit. Leg. 35. tit. 5. part. 1. 4. tit. 5. part. 4.)

In dispensatione est clara dispositio, leg. 1. ejusdem tit. 5. part. 1. proponitur in ea ad ordines suscipiendos Summo Pontifici dispensandi cum bigamo inesse facultatem, sive cum duabus virginibus matrimonium inivisset, aut cum vidua: idemque efficere poterit, si in ordine Subdiaconatus, ad minus constitutus de facto cum vidua contraxerit, nam dispensatio verificabitur ad exercitium in eo, simulque ad aliorum receptionem. Vide add. hisp. verb. Impedimenta matrimonii, vers. Duobus: : verb. Irregularitas, & verb. Dispensatio.)

Birreti, seu berretini, aut pileoli usus in missa, etiam extra canonem concedi non potest ab Episcopo, sed solum à Papa; Sac. Cong. Episc. & Regul. 2. Jan. 1590. & die 17. Jun. 1595. Idem censuit etiam Sac. Cong. Conc. 16. Februar. 1619. Unde nullus etiam Episcopus eo uti potest sine Sedis apostolicæ licentia. Sacra Rituum Cong. 31. Jan. & 24. April. 1626. quia e. Nullus 56. de consecr. dist. 1. etiam Episcopo prohibet velato capite celebrare.

Birretum debet Episcopus cum cappa sedens ad Sedem suam de per se sibi extrahere, & reponere; sic pluries censuit Sacra Rituum Congregatio, ut patet in sequentibus decisionibus. Pro parte Capituli Cathedralis Laudensis petitum fuit à Sacra Rituum Congregatione declarari: "An in provincia mediolanensi sit laudabilis ea consuetudo, ut Episcopo cum cappa sedenti ad Sedem suam caput aperiat, & cooperiatur ab altero ex Diaconis assistentibus, in eo casu ad quem spectabit?" Et Sacra Rituum Congregatio, audita relatione Eminentiss. & Reverendissimi Domini Cardinalis Bellarmini, respondit: "Birretum debere Episcopum sibi de per se extrahere, die 4. Aprilis 1620." Capitulum, & Canonici collegiatæ ecclesie S. Marini Terræ Cerretæ thelesinæ diocesis petierunt ab eadem Sacra Rituum Congregatione, responderi: "An Episcopo assistenti divinis officia cum cappa, Canonici debeant deponere, & ponere Birretum in capite Episcopi? Et an isto casu debeat assistentia Canoniorum?" Et eadem Sacra Congregatio sub die 22. Decembris 1629. respondit: "Nihil deberi de prædictis Episcopo." Et postea eadem Sacra Congregatio in Iserniensi. 21. Augusti 1632. censuit: "Neque dignitates, neque canonicos assistentes Episcopo teneri caput Episcopo tegere, & detegere, quando assistit divinis cum cappa, & birreto?"

Non potest Episcopus decretum facere, quod sui Clerici teneantur semper deferre birretum; Sacra Congregatio Episc. & Regul. 13. Maji 1616. Canonici in processione in ecclesiam debent incedere capite detecto, & extra eam, cum Birreto in capite; Sacra Rituum Congregatio 30. Martii 1633. Clerici in choro uti debent birreto, & non Pileo; Concil. Mediolanens. I. part. 2. tit. Quomodo versandum in choro, ibi: "In choro etiam in matutino officio Clerici birreto, non pileo utantur, alioquin moneantur à Presidente chori, vel ab eo, qui proximo loco sedet, & nisi paruerit, pro absentibus habeantur."

Birretum rubeum omnibus Cardinalibus, exceptis regularibus, concessit Paulus II. ut refert Platina in ejus vita: Azorius institut. moral. part. 2. lib. 4. c. 3. q. 18. Barbosa Juris ecclesiast. univers. lib. 1. cap. 3. num. 9. Postea vero birretum rubeum gestare etiam Cardinales ex Ordinibus Regularibus assumptus statuit Greg. XIV. constituit. 9. incip. Sanctissimus. Cum enim Cardinales Regulares prius de antiquo more portassent birretum ejusdem coloris, cujus erat habitus Religionis, in qua fuerant professi, dictus Summus Pontifex Gregor. XIV. de voto aliorum Cardinalium concessit Cardinalibus Regularibus usum birreti rubei, habitu in ceteris nihil immutato, patet ex cit. const. incip. Sanctissimus.

Et Birretum tegumentum est capitis, Clericis olim proprium, Ducang. in Glossa ad Scriptor. med. & infim. Latinit. verb. Birretum. Pluribus enim in Conciliis impetratus est Clericis usus birretorum tamquam conveniens ordini ipsorum, quo à laicis distinguerentur. In Salisburgensi Concilio, anno 1385. cap. 6. interdictum Clericis: "Ne sine caputio capitis, birreto, capello, vel pileo cooperto præstant in ecclesia seu in publico incedere, quum hoc honestatem non deceat clericalem." In Concilio Turonensi anno 1583. cap. 14. jubentur Clerici: "Uti birretis, non vero galeris, præsertim in ecclesia." In Concilio Bituricensi anno 1584. tit. 12. c. 10. de Canonici edicunt Patres: "Horas canonicas difurti cum tunica talari, super pelliceis mundis, almutis, pileis quadratis, utantur." In Concilio Tolosano anno 1590. forma describitur birretorum, simulque edicunt: "Ut nusquam aut in ecclesia, aut per urbem absque quadrato birreto Clerici conspiciantur." Est igitur birretum

BIRRETUM.

SUMMARIUM.

1. Birreti, seu berretini, aut pileoli usus in missa, etiam extra canonem, concedi non potest ab Episcopo, sed solum à Papa.
2. Unde nullus etiam Episcopus eo uti potest sine Sedis apostolicæ licentia.
3. Birretum debet Episcopus cum cappa sedens ad Sedem suam de per se sibi extrahere, & reponere.
4. Non potest Episcopus decretum facere, quod sui Clerici teneantur semper deferre birretum.
5. Canonici in processione intra ecclesiam debent incedere capite detecto, & extra eam cum birreto in capite.
6. Clerici in choro uti debent birreto, & non pileo.
7. Birretum rubeum omnibus Cardinalibus, exceptis Regularibus, concessit Paulus II.
8. Postea vero birretum rubeum gestare etiam Cardinales ex Ordinibus Regularibus assumptum statuit Gregorius XIV.
9. Habitum tamen Religionis, in qua dicti Cardinales Regulares fuerant professi, in ceteris nihil immutato.
10. Nov. addit. ex aliena manu subducuntur, ad n. 11.